

УДК 519.816

В. В. Зянько, д. е. н., доц.;

В. Г. Фурик, к. е. н., доц.;

Т. В. Дремлюга, студ.;

В. В. Зянько, студ.

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТА ЗАСТОСУВАННЯ РЕЙТИНГОВИХ ВИМІРНИКІВ

Досліджено особливості, механізм і переваги впровадження методики визначення кредитоспроможності підприємств шляхом аналізу грошових потоків та застосування рейтингових оцінок.

Вступ і актуальність проблеми

В умовах функціонування економіки на ринкових засадах у фазі економічної та фінансової кризи особливе значення набуває об'єктивність визначення фінансового стану і кредитоспроможності підприємств-позичальників при їх кредитуванні комерційними банками.

Проблема об'єктивного визначення кредитоспроможності підприємств-позичальників, стала важливою для обох сторін — як кредитора, так і позичальника. Як свідчить практика, фінансове становище кредитора значною мірою залежить від своєчасності повернення боргів за позиками та повноти сплати відсотків позичальником. За офіційними даними масове несвоєчасне погашення боргових зобов'язань за позиками, разом з іншими причинами, що викликані економічною та фінансовою кризою кінця 2008 — першої половини 2009 рр., стало однією з причин масової збитковості банківських установ. За вказаний період кількість збиткових банків в Україні, у відношенні до їх загальної кількості, зростає з 1,65 % ($3:182 \times 100$ %), до 34,2 % ($63:184 \times 100$ %), а сума збитків на кінець першого півріччя 2009 р. сягнула 14,3 млрд грн [1; 2]. Статистичні дані свідчать, що близько 20...30 % загальної вартості кредитного портфеля комерційних банків складають нині проблемні кредити [3]. Це означає, що поряд із об'єктивними причинами, викликаними економічною та фінансовою кризами, умови надання і повернення кредитів недостатньо обґрунтовані, як з боку підприємств, так і банківських установ.

Однак кредитування суб'єктів господарювання і фізичних осіб залишається основною функцією і джерелом доходів банківської системи, оскільки інші платні банківські послуги на сьогодні не отримали належного розвитку. Отже, традиційні методики визначення кредитоспроможності позичальників об'єктивно потребують вдосконалення. Терміни і розміри отримуваних підприємствами кредитів повинні відповідати їх економічним та фінансовим можливостям.

Вихідні передумови та постановка задачі

Мета статті — обґрунтування можливостей визначення кредитоспроможності підприємства-позичальника методом аналізу грошових потоків.

Значна увага дослідженню сутності та проблем управління грошовими потоками приділяється вітчизняними вченими, які з'ясовують їх економічний зміст і значення у формуванні фондів грошових ресурсів та реалізації інвестицій, аналізують структуру грошових потоків, опрацьовують методики визначення величини грошових потоків на мікро- і макроекономічному рівнях, розробляють алгоритм їх організації, виявляють кількісні співвідношення між вхідними і вихідними потоками тощо. Однак, на наш погляд, основний потік сучасних теоретичних і методичних розробок щодо використання грошових потоків спрямований на те, щоб оцінити ефективність діяльності

підприємства в цілому, і в першу чергу — в частині здійснення інноваційної політики. Недостатня увага приділяється дослідженню впливу грошових потоків на різні сторони економічної і фінансової діяльності підприємств з метою налагодження їх взаємозв'язків, зв'язків з державними структурами, формування економічної і фінансової стратегії суб'єктів господарювання. Недослідженою залишається проблема використання грошових потоків у визначенні кредитоспроможності юридичних осіб.

У вітчизняній економічній літературі, зокрема авторами навчального посібника «Фінансовий аналіз», під грошовим потоком розуміють сукупність розподілених за часом грошових надходжень і напрямів використання коштів, що мають місце у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства [4]. На нашу думку, таке визначення досить повно характеризує сутність цього терміну і може бути відправним для здійснення його аналізу і застосування в економічній та фінансовій діяльності підприємств.

Основна мета аналізу руху грошових потоків у визначенні кредитоспроможності підприємства — оцінювання здатності підприємства генерувати грошові кошти в обсягах і за строками здійснення необхідних платежів. Для розрахунку результативності грошового потоку виділяють вхідні і вихідні грошові потоки. Вхідні — це ті, що формуються з доходів від основної (операційної), інвестиційної та фінансової діяльності. Вихідні грошові потоки — ті, що складаються, відповідно, з виробничих, (операційних), інвестиційних та фінансових витрат. Якщо вхідні грошові потоки за своїми розмірами перевищують вихідні, то такий грошовий потік називають додатним, а якщо вихідні грошові потоки за своєю абсолютною величиною перевищують вхідні — від'ємним. Від'ємний грошовий потік свідчить про вплив грошових ресурсів з підприємства.

Результативність грошового потоку (РГП) підприємства визначають за формулою

$$\text{РГП} = \text{ВхГП} - \text{ВихГП}, \quad (1)$$

де ВхГП — вхідні грошові потоки; ВихГП — вихідні грошові потоки.

Наведена вище методика визначення результативності грошового потоку використовується у західній обліково-аналітичній практиці і передбачає складання спеціальної форми звітності — «Звіт про рух грошових коштів», яка обов'язкова для публікації акціонерними компаніями. В Україні «Звіт про рух грошових коштів» впроваджено з 21.06.1999 р., і складається за вимогами НП(с)БО-4 [5].

Сучасні підходи до визначення грошових потоків підприємства надають можливість класифікувати їх за різними ознаками (6):

У міжнародній практиці широко використовуються такі поняття грошового потоку [4]:

— пріоритетний потік — виплати комерційного характеру, які є пріоритетними відносно інших виплат;

— дискреційний потік — виплати та надходження коштів, які не є обов'язковими для сплати в першу чергу, тобто такі, які можна відкласти;

— фінансові потоки-надходження і виплати — пов'язані зі змінами руху довгострокових кредитів і боргових фінансових інструментів.

Аналізуючи результативність чистого грошового потоку (ЧГП) залежно від змісту вхідної інформації, використовують два методи його визначення: прямий і непрямий [7].

Прямим методом розрахунок ЧГП здійснюється окремо за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю [7].

За операційною діяльністю ЧГП розраховується з формули

$$\text{ЧГП}_o = \text{РП} + \text{ДІ} - \text{ВТМ} - \text{ЗП} - \text{ПБО} - \text{ППФО} - \text{Він}, \quad (2)$$

де РП — дохід від реалізації продукції, виконаних робіт, наданих послуг; ДІ — надходження від іншої операційної діяльності; ВТМ — витрати на придбання матеріальних ресурсів; ЗП — видатки на заробітну плату; ПБО — податкові платежі; ППФО — відрахування у позабюджетні фонди за операційною діяльністю; Він — сума інших витрат по операційній діяльності.

За інвестиційною діяльністю ЧГП визначається з формули

$$\text{ЧГПі} = \text{РНА} + \text{РДЦП} + \text{РАВ} + \text{ДФІ} - \text{ВНА} - \text{ВAB} - \text{ДНБ}, \quad (3)$$

де РНА — сума реалізації необоротних активів; РДЦП — сума реалізації довгострокових фінансових інструментів; РАВ — сума реалізації викуплених власних акцій; ДФІ — сума здійснених довгострокових фінансових інвестицій; ВНА — витрати на придбання необоротних активів; ВAB — витрати на викуп власних акцій; ДНБ — приріст незавершеного виробництва.

За фінансовою діяльністю сума ЧГП за період визначається з формули

$$\text{ЧГПф} = \text{ЗВК} + \text{ЗПК} + \text{ЦФ} - \text{ВOB} - \text{ДВ}, \quad (4)$$

де ЗВК — сума залученого власного капіталу за період; ЗПК — сума залученого позикового капіталу у формі довгострокових і короткострокових кредитів; ВOB — виплати основного боргу по всім позикам; ДВ — сума дивідендів, виплачених власником акцій; БФ — сума безоплатного фінансування.

ЧГП за всіма видами діяльності визначатимемо з формули

$$\text{ЧГП} = \pm \text{ЧГПо} \pm \text{ЧГПі} \pm \text{ЧГПф}. \quad (5)$$

Непрямим методом розрахунок ЧГП за операційною діяльністю здійснюється за формулою

$$\text{ЧГПод} = \text{ЧП} + \text{Aоз} \pm \Delta\text{ДЗ} \pm \Delta\text{З} \pm \Delta\text{КЗ} \pm \Delta\text{Р}, \quad (6)$$

де ЧП — чистий прибуток; Aоз — сума амортизації основних засобів; $\Delta\text{ДЗ}$ — абсолютна зміна дебіторської заборгованості; $\Delta\text{З}$ — абсолютна зміна виробничих запасів; $\Delta\text{КЗ}$ — абсолютна зміна суми кредиторської заборгованості; $\Delta\text{Р}$ — абсолютна зміна резервного й ін. страхових фондів.

ЧГП за інвестиційною та фінансовою діяльністю непрямим методом розраховують так само як за прямим.

Така велика кількість класифікацій категорії «грошовий потік» свідчить, по перше, про багатогранність її сутності; по-друге — про широкий спектр функціонування, можливості та важливість її використання у системі організаційної, економічної і фінансової діяльності підприємства.

Приклад розрахунку суми та строку кредитування

Визначення підприємством суми та строку отримання кредиту, виходячи із фінансових можливостей його погашення, здійснимо на основі аналізу розрахунку грошових потоків прямим методом, скориставшись конкретним прикладом.

Задача: визначити можливі щорічні суми і строки погашення банківського кредиту, отриманого підприємством 01.01.2010 р. для будівництва і введення в дію інноваційного проекту, якщо відомо що:

- сума кредиту — 980 тис. грн.
- термін будівництва і введення об'єкта будівництва в дію — 12 міс.
- річна відсоткова ставка за позицію — 23 % річних за умов сплати простих відсотків.
- погашення кредиту — річними внесками, починаючи з 01.01.2011р.;
- сума комісійних на користь банків — 2 %.

Розрахунки прямим методом здійснимо на основі аналізу внутрішніх грошових потоків підприємства та вихідних даних, наведених у табл. 1, за умови, що введення в дію інноваційного проекту забезпечить зростання обсягів операційної діяльності порівняно з 2010 р. на 30 %, зі зниженням собівартості продукції, що випускається, на 3 %.

У колонці 1 цієї таблиці наведені складові грошових потоків від здійснення операційної інвестиційної і фінансової діяльності в частині вхідних та вихідних грошових потоків; у колонках 2, 4, 6 відображено числові значення вхідних грошових потоків, що складаються з доходів від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності; у колонках 3, 5, 7 — вихідні грошові потоки, які складаються із відповідних витрат на здійснення операційної, інвестиційної і фінансової діяльнос-

ті. Різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками створює ЧГП, величина якого розраховується за кожним із видів діяльності та по підприємству в цілому.

Аналіз даних базового року (колонка 2 табл.) показує, що підприємство у 2009 р. мало задовільний фінансовий стан, оскільки було рентабельним, здійснювало виробничу, інвестиційну і фінансову діяльність, користувалось короткостроковим кредитом, забезпечило позитивне сальдо чистого грошового потоку (–136 тис. грн) та вільний залишок грошових коштів у сумі 142,2 тис. грн.

Вихідні дані для грошових потоків підприємства (тис. грн.)

Показники грошових потоків	Базовий (2009 р.), потоки		Прогнозні показники			
	вхідні	вихідні	2010 рік		2011 рік	
			вхідні	вихідні	вхідні	вихідні
1	2	3	4	5	6	7
Залишок грошових коштів на початок періоду	5,7	—	142,2	—	385,5	
Операційна діяльність, всього	735,0	649,1	785,0	657,6	1020,5	834,4
Основна операційна діяльність, всього:	710,4	639,1	759,5	645,0	987,4	824,1
— нарахована амортизація	—	44,6	—	46,2	—	180,6
— заробітна плата	—	140,3	—	141,7	—	150,4
— придбані оборотні засоби	—	404	—	406,4	—	427,2
— платежі в бюджет і позабюджетні фонди	—	50,2	—	50,7	—	65,9
Інша операційна діяльність	24,6	10,0	25,5	12,6	33,1	10,3
Інвестиційна діяльність, всього:	31,0	7,5	101,8	2,8	123,0	21,9
— реалізація зайвого устаткування	25,3	3,8	46,8	12,1	123,0	13,0
— реалізація викуплених власних акцій	5,7	0,5	5,0	0,5	—	—
— довгострокові фінансові інвестиції	—	—	50,0	2,3	—	—
— приріст незавершеного виробництва	—	3,2	—	6,9	—	8,9
Фінансова діяльність, всього:	35,5	8,4	45,7	9,8	5,0	8,5
— сума залучено власного капіталу	20,5	—	35,0	—	—	—
— короткострокові кредити	5,0	1,3	5,0	1,3	—	—
— довгострокові кредити	—	—	—	—	—	—
— повернення боргу за позиками	—	5,0	—	5,0	—	—
— безоплатне фінансування	10,0	—	5,7	—	—	—
— дивіденди, виплачені власником акцій	—	2,1	—	3,5	—	8,5
— інші надходження і витрати	—	—	—	—	5,0	—
Разом надходжень і витрат	801,5	665,0	932,5	689,2	1148,5	864,8
Чистий грошовий потік		136,5	—	243,3	—	283,7
Залишок коштів на кінець року	—	142,2	—	385,5	—	669,2

Рентабельність операційної діяльності підприємства у базовому році складала:

$$\text{— по операційній діяльності — } 13,2\% \cdot \left(\frac{735 - 649,1}{649,1} 100\% \right);$$

$$\text{— по звичайній діяльності — } 20,5\% \cdot \left(\frac{136,5}{665} 100\% \right).$$

Як видно з даних табл. 1, у 2010 р. передбачається зростання обсягів операційної діяльності — на 6,8 % $\cdot \left(\frac{785 - 735}{7351} 100 \% \right)$, а інвестиційної — у 3,3 рази за рахунок зростання обсягів довгострокових інвестицій, реалізації зайвого устаткування і реалізації вилучених власних акцій. Отже, необхідність впровадження у 2010 р. інноваційного проекту на суму 980 тис. грн. об'єктивно передбачає зростання фінансових витрат для забезпечення введення в дію нового об'єкта.

На основі показників колонки 4 знаходимо, що власні фінансові можливості підприємства для введення в дію об'єкта недостатні, оскільки ЧГП за всіма видами діяльності надає можливість забезпечити сальдо грошового потоку 2010 р. у сумі лише 243 тис. грн:

$$(142,2 + 787,4 + 101,8 + 45,7) - (657,6 + 21,8 + 9,8).$$

Враховуючи, що підприємство має зберегти у 2010 р. певний грошовий резерв на рівні залишку на початок року, вільний залишок грошових коштів, які можна буде направити на введення в дію об'єкта, зменшиться на кінець року і складатиме 243,3 тис. грн, а з урахуванням залишку коштів на початок року — 385,5 тис. грн.

Останні суми є тими величинами, що характеризують власні можливості підприємства для фінансування об'єкта будівництва і визначають обсяг власних джерел для покриття боргу за кредитом.

Однак, підприємство не може залишитись без вільного залишку коштів, величина яких лімітується рішенням підприємства як певний резерв на випадок виникнення надзвичайних подій. Враховуючи цю особливість, розраховуючи можливості погашення кредиту, підприємство має орієнтуватись на величину ЧГП. Тому виникає ряд питань, що визначають майбутні умови кредитування: якою буде повна вартість кредиту? Які можливості щорічного погашення позики, виходячи із фінансових можливостей підприємства? Який строк потрібен підприємству, щоб повністю погасити заборгованість?

Виходячи з умов нашого прикладу, наведемо розрахунок вартості кредиту і повної суми повернення боргу — як суми вартості кредиту, відсотків і комісійних, на користь банку.

Розрахунок суми відсотків (S) здійснимо за формулою простого відсотка:

$$S = \frac{PV \cdot i \cdot n}{100}, \quad (6)$$

де PV — сума кредиту; i — річна відсоткова ставка; n — кількість років користування позицією.

Підставивши дані прикладу у формулу (6) знаходимо, що вартість кредиту за основним боргом дорівнюватиме 225,4 тис. грн $\left(\frac{980 \cdot 23}{100} \right)$.

Суму комісійних SK визначимо за формулою

$$SK = \frac{PV \cdot P}{100}, \quad (7)$$

де P — розмір разової комісії на користь банку.

В нашому прикладі сума комісійних складатиме — 19,6 тис. грн $\left(\frac{980 \cdot 2}{100} \right)$. Таким чином, вартість кредиту — 245 тис. грн $(225,4 + 19,6)$, повна сума повернення боргу — 1225 тис. грн $(980 + 245)$.

Враховуючи, що впровадження інноваційного проекту у 2010 році забезпечить у 2011 році приріст обсягів операційної діяльності і операційного доходу на 30 % (при зниженні собівартості витрат на здійснення операційної діяльності на 3 %) визначимо можливості погашення кредиту за рахунок власних грошових потоків підприємства.

На основі аналізу особливостей формування грошових потоків у 2010—2011 рр. (колонка 5 табл. 1) знаходимо величину ЧГП підприємства.

ЧГП за 2010 рік:

— без урахування залишку попереднього року — 243,3 тис. грн;

— з урахуванням залишку попереднього року — 385,5 тис. грн;

ЧГП за 2011 рік:

— без урахування вільного залишку — 283,7 тис. грн;

— з урахуванням вільного залишку — 669,2 тис. грн.

Розрахунок терміну (у роках) повного кредитування (ТПК), що відповідає фінансовим можливостям підприємства, здійсимо на основі показників вартості об'єкта кредитування з урахуванням повної вартості кредиту і можливостей його погашення за рахунок власних грошових ресурсів за формулою

$$ТПК = \frac{ПВКр - ВГП}{ВГП}, \quad (8)$$

де ПВКр — вартість об'єкта кредитування, з урахуванням певної вартості кредиту; ВГП — вартість чистого внутрішнього грошового потоку без урахування вільного залишку коштів на початок періоду.

У наведеному прикладі строк кредитування складатиме 3,3 роки $\left(\frac{1225 - 283,7}{283,7}\right)$, за необхідно-

сті скоротити його підприємство може збільшити суму повернення кредиту за рахунок використання власного резерву.

Таким чином, для успішного введення інноваційного проекту підприємству слід звернутись у банк із заявою, запросивши позику у сумі 940...950 тис. грн, з терміном погашення позики і сплати відсотків — 3,3 роки.

Нині дедалі більшого значення набувають комплексні показники кредитоспроможності, що забезпечують порівняльні характеристики ряду підприємств. При цьому застосовують систему показників, які забезпечують узагальнююче оцінювання кредитоспроможності [8]. Винайдення єдиного комплексного показника, що синтезує окремі сторони економічної і фінансової діяльності підприємства-позичальника, стає дедалі очевидним і актуальним. Для оцінки кредитоспроможності позичальників у розрахунку комплексного показника використовуються коефіцієнти ліквідності, фінансової незалежності, автономності, маневреності власних коштів, рентабельності та ін.

Методика розрахунку комплексного рейтингового показника включає два етапи аналізу підприємства-позичальника [9]:

— визначення фінансового стану;

— визначення кредитоспроможності.

Основна мета такої методики — зведення різних показників, що характеризують той чи інший бік діяльності позичальника до єдиного-рейтингового показника через систему побудови рейтингової оцінки з використанням економіко-математичних розрахунків. Структура моделі розрахунку рейтингового показника включає розробку матриці узагальнюючої оцінки. Матриця може мати змінну кількість показників, які можуть визначатися як нормативами НБУ, так бути розробленими підприємством чи комерційними банком самостійно. Динаміка зростання чи пониження абсолютного значення окремих показників має характеризуватись однаковою спрямованістю. Зокрема, у результаті зростання одного або декількох із них, зростає (тією чи іншою мірою) і загальний рейтинг позичальника, і навпаки: пониження одного або більшості показників зумовлює падіння рейтингу.

Вхідні дані — окремі показники фінансового стану (M_{ij}), доцільно наводити у формі матриці узагальненої оцінки фінансового стану окремих позичальників. Елементи цієї матриці належать до відповідного показника, прийнятого за норматив фінансово стану ($NormM_{ij}$), який встановлюється НБУ або розробляється комерційними банками шляхом проведення експериментальних розрахунків. Отримані результати характеризують рівень фінансового стану позичальника лише частково, за одним із показників. При цьому вищі показники відносно інших позичальників і загально-го нормативу — свідчення надійнішого фінансового стану позичальника.

У результаті, формула стандартизації показників фінансового стану позичальника відносно нормативного показника матиме такий вигляд:

$$X_{ij} = \frac{M_{ij}}{NormM_{ij}} K_v, \quad (9)$$

де X_{ij} — відносний показник фінансового стану підприємства; K_v — вагомий коефіцієнт, який

визначається комерційним банком експертним шляхом і характеризує числове значення того чи іншого показника відносно інших показників фінансового стану позичальника.

Загальний рейтинг фінансового стану кожного підприємства (R_j) визначається за формулою

$$R_j = \sqrt{(X_{1j})^2 + (X_{2j})^2 + \dots + (X_{nj})^2}, \quad (10)$$

де R_j — рейтингова оцінка для j -го підприємства.

Найвище місце посяде те підприємство, в якого рейтинг вищий порівняно з іншими.

Як показує порівняльний аналіз динаміки окремих показників із динамікою зростання (падіння) величини загального рейтингу, величина останнього зростає разом із позитивним зростанням окремих коефіцієнтів. Отже, визначений за формулою 9 і 10 рейтинг має у відношенні до окремих показників однакову спрямованість.

Проте, як засвідчує практика, існує низка показників діяльності підприємств, збільшення абсолютного значення яких характеризує негативні тенденції фінансового стану та кредитоспроможності (наприклад, коефіцієнт кредиторської заборгованості та ін.). Зростання рейтингу зі збільшенням абсолютного значення таких показників відобразить негативну тенденцію фінансового стану підприємства. Тому формула (9) не може в даному випадку бути використана для розрахунку.

Розрахунок відносних показників фінансового стану (X_{ij}), числове зростання яких характеризує негативні тенденції фінансового стану підприємства-позичальника, доцільно, на погляд авторів, здійснювати за формулою

$$X_{ij} = \frac{1 - M_{ij}}{NormM_{ij}} K_v. \quad (11)$$

Збільшення абсолютного значення M_{ij} зменшує його абсолютну величину, і навпаки — зменшення M_{ij} приводить до зростання показника X_{ij} , що надає такій динаміці пряму спрямованість і можливість застосування показника разом з іншими в матриці рейтингової оцінки.

Визначені за такою методикою показники модифікуються відносно формули (9) і приймають однакову рейтингову спрямованість.

На другому етапі визначення кредитоспроможності працівники відділу банку аналізують показники, що не піддаються числовим вимірюванням, проте мають важливе для банківської установи значення. Це показники, що характеризують зовнішнє ринкове середовище, якість управління, характер відносин клієнта з банківською установою у минулому, порядність і оперативність роботи клієнта та інші. З урахуванням даних I і II етапу аналізу, банківська установа приймає остаточне рішення про кредитування тих чи інших клієнтів.

Отже, алгоритм рейтингового оцінювання кредитоспроможності підприємства-позичальника можемо подати у вигляді такої послідовності дій:

- відбір і попередній аналіз показників фінансового стану підприємства-позичальника;
- формування моделі входних показників окремих підприємств;
- занесення в модель узагальнюючої оцінки нормативних показників;
- визначення величини рейтингу позичальників;
- визначення місця позичальника за величиною рейтингу.

Висновки

1. Визначення кредитоспроможності підприємства-позичальника на основі аналізу грошових потоків має ряд переваг у порівнянні із традиційними методиками, оскільки:

- а) забезпечує більш точне і безпомилкове визначення можливостей забезпечення потреб підприємства фінансовими ресурсами за рахунок визначення величини внутрішніх і зовнішніх грошових потоків;
- б) забезпечує об'єктивність визначення строків кредитування;
- в) надає можливість безпомилкового визначення власних фінансових резервів діяльності підприємства.

2. Для визначення кредитоспроможності підприємства особливого значення набуває застосування категорій власного ЧГП підприємства — як співвідношення між додатними і від’ємними грошовими потоками, що сформований із власних грошових ресурсів підприємства, і загального ЧГП, розрахованого з урахуванням залучених коштів.

3. Використання грошових потоків, які побудовані з урахуванням національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку дозволяє здійснювати об’єктивний аналіз показників господарської, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства та його фінансового стану в цілому, забезпечує визначення основних напрямів підвищення ефективності його діяльності на перспективу.

4. Оцінка кредитоспроможності підприємства-позичальника за рейтинговими показниками дозволяє визначити фінансовий стан підприємств-позичальників через абсолютні та узагальнювальні фінансові показники і знижувати таким чином кредитні ризики.

5. Узагальнювальні показники можуть бути використані також для складання фінансових та бізнес-планів, виявлення тенденцій економічного розвитку підприємств тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінансові результати діяльності банків України станом на 01.01.2009 р. // Вісник НБУ. — 2009. — № 3. — С. 66—71.
2. Фінансові результати діяльності банків України станом на 01.07.2009 р. // Вісник НБУ. — 2009. — № 9. — С. 66—71.
3. Прядко В. В. Кредитний потенціал комерційних банків у період економічної кризи / В. В. Прядко, Н. С. Осгаревська // *Фінанси України*. — 2009. — № 11. — С. 75.
4. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2-ге вид., без змін / М. Д. Білик, О. В. Павловські, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмертицька. — К. : КНЕУ, 2007. — 592 с.
5. Національні стандарти бухгалтерського обліку (НСБО–4). — К. : Консалт, 2000.
6. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. — К. : КНТЕУ, 2005. — 255 с.
7. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб’єктів господарювання : навч. посіб. / Г. І. Філіна. — К. : ЦУЛ, 2007. — 320 с.
8. Руденко Л. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства : підруч. / Л. Руденко. — К. : ЦУВ, 2003. — 616 с.
9. Фурик В. Г. Дослідження застосування рейтингових вимірників банківських установ в умовах розробки моделі кредитоспроможності підприємств із використанням економіко-математичних методів / В. Г. Фурик, А. В. Посесор, О. В. Тептя // *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. — 2005. — № 2. — С. 40 — 47.

Рекомендована кафедрою фінансів і кредиту

Надійшла до редакції 2.04.10
Рекомендована до друку 8.04.10

Зянько Віталій Володимирович — завідувач кафедри, **Фурик Василь Григорович** — доцент.

Кафедра фінансів і кредиту;

Дремлюга Тетяна Вікторівна, Зянько Віталій Віталійович — студенти Інституту менеджменту.

Вінницький національний технічний університет